

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มบริหารการใช้น้ำ
ของสมาชิกในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์ นายพงศ์ศักดิ์ ชัยสิทธิ์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ ประครองศรี)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยชาญ วงศ์สามัญ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประยูร อุคมเสียง)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะพื้นฐานบางประการทางสังคมและเศรษฐกิจ สภาพทางกายภาพของพื้นที่รับน้ำ การได้รับการส่งเสริมและการสื่อสาร การเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม การได้รับประโยชน์ ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกกลุ่มบริหารการใช้น้ำ และความสัมพันธ์ระหว่างบางปัจจัยเกี่ยวกับเกษตรกรสมาชิกกับการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มบริหารการใช้น้ำในด้านการจัดสรรน้ำและการกระจายน้ำ ด้านการบำรุงรักษานูรณะซ่อมแซมระบบส่งน้ำและการ กระจายน้ำ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นสมาชิกกลุ่มบริหารการใช้น้ำจำนวน 150 ราย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีผลการดำเนินงานมาก จำนวน 8 กลุ่มบริหารการใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์ และใช้การสุ่มเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ และใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรสมาชิกกลุ่มร้อยละ 73.3 เป็นชาย มีอายุเฉลี่ย 50.2 ปี ร้อยละ 57.3 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ตั้งกลุ่ม และรับน้ำชลประทานมาแล้วเฉลี่ย 18.6 ปี อายุการเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 4.2 ปี ร้อยละ 78.0 เข้าร่วมประชุมจัดตั้งกลุ่ม ร้อยละ 74.7 และร้อยละ 68.7 มีความรู้ความเข้าใจระดับปานกลางเกี่ยวกับวัตถุประสงค์

ของการจัดตั้งกลุ่มและบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตามลำดับ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน เป็นแรงงานการเกษตร 3 คน มีขนาดเนื้อที่ถือครองการเกษตรต่อครัวเรือนเฉลี่ย 20.9 ไร่ เป็นเนื้อที่ในเขตชลประทานเฉลี่ย 14.8 ไร่ ร้อยละ 46.7 ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในการทำนาในฤดูแล้ง ได้รายได้ที่คิดเป็นเงินสดเฉลี่ยต่อปีจากภาคการเกษตร 31,152.7 บาท และจากนอกภาคเกษตร 19,113.3 บาท ร้อยละ 38.0 มีตำแหน่งพื้นที่รับน้ำอยู่ในช่วงกลางฤดูส่งน้ำ ร้อยละ 64.0 พื้นที่รับน้ำมีลักษณะเป็นที่ลุ่มและฤดูส่งน้ำสามารถส่งน้ำได้ดี และร้อยละ 44.7 รับน้ำตามรอบเวร สมาชิกส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำเรื่องการส่งน้ำและการซ่อมแซมคูส่งน้ำ เฉลี่ย 4 ครั้งต่อปี ได้รับคำแนะนำเรื่องกิจกรรมกลุ่มเฉลี่ย 4 ครั้งต่อปี และได้รับการเยี่ยมจากเจ้าหน้าที่แบบเป็นกลุ่ม ร้อยละ 53.3 ได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องการบำรุงรักษาบูรณะซ่อมแซมระบบส่งน้ำและการกระจายน้ำโดยผ่านผู้นำและรับจากกลุ่ม และร้อยละ 70.0 ไม่เคยได้รับการอบรมและทัศนศึกษาดูงานเกี่ยวกับกลุ่ม

การเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มบริหารการใช้น้ำ (1) เข้าร่วมทุกครั้งในการขุดลอกคูส่งน้ำ สละแรงงานซ่อมแซมคูส่งน้ำ (2) เข้าร่วมเกือบทุกครั้งในการพัฒนาคลองซอย การให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงซ่อมแซมคูส่งน้ำ การสมทบวัสดุอุปกรณ์ซ่อมแซมคูส่งน้ำ รายงานความเสียหายของคูส่งน้ำ และการประชุมกลุ่มในหมู่บ้าน (3) เข้ามีส่วนร่วมนานๆ ครั้งในการแจ้งการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสมาชิก การชำระค่าธรรมเนียม ~~และให้ข้อเสนอแนะในการจัด~~ ~~สรร~~น้ำระดับคลองซอยและระดับคูส่งน้ำ การรายงานความเสียหายของระบบส่งน้ำต่อคณะกรรมการกลุ่ม การสมทบเงินซ่อมแซมคูส่งน้ำ การให้ข้อมูลในการปลูกพืชต่อคณะกรรมการกลุ่ม การเข้ารับการอบรมหรือทัศนศึกษาดูงาน การใช้บริการและการแจ้งความต้องการปัจจัยการผลิต ดินเชื้อ และการขายผลผลิต (4) ไม่เข้าร่วมในโครงการส่งเสริมการผลิต การเสียดำปรับใหม่ การจัดกิจกรรมเพื่อหารายได้เข้ากลุ่ม และการจำหน่ายผลผลิตกับกลุ่ม

สมาชิกได้รับประโยชน์มาก ในเรื่อง ได้รับน้ำอย่างพอเพียงตามปริมาณ และตรงช่วงเวลาที่ต้องการ และไม่ได้รับประโยชน์ในเรื่องบริการปัจจัยและดินเชื้อเพื่อการผลิต แหล่งจำหน่ายผลผลิต และเงินปันผลประจำปี

สมาชิกพึงพอใจมาก ในเรื่อง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่ม เกี่ยวกับการจัดสรรแบ่งปันน้ำอย่างสะดวกพอเพียง การปฏิบัติและการบังคับใช้กฎระเบียบ การปรับปรุงซ่อมแซมคูส่งน้ำ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และพึงพอใจน้อยในเรื่อง ความร่วมมือของสมาชิกในการทำกิจกรรมกลุ่ม และบริการปัจจัยการผลิตและดินเชื้อเพื่อการผลิต

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับเกษตรกรสมาชิกกับการเข้ามีส่วนร่วมกิจกรรมของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ พบว่า 1) ด้านการจัดสรรน้ำและการกระจายน้ำ มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในกลุ่ม จำนวนครั้งในการได้รับคำแนะนำเรื่องการส่งน้ำและการซ่อมแซมคูส่งน้ำ โอกาสในการเข้ารับการอบรมและทัศนศึกษาดูงานเกี่ยวกับกลุ่ม ปริมาณน้ำที่ได้รับเพื่อใช้ในแปลงนาไม่เพียงพอ การไม่ได้รับน้ำตามช่วงเวลาที่กำหนด และการดำเนินงานกลุ่มไม่มีความต่อเนื่อง 2) ด้านการบำรุงรักษานูระบบซ่อมแซมระบบส่งน้ำและการกระจายน้ำมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในกลุ่ม ความพึงพอใจของเกษตรกรสมาชิกต่อผลการดำเนินงานกลุ่ม ลักษณะของพื้นที่รับน้ำ สภาพคูส่งน้ำเข้าแปลงนา และปัญหาการไม่ได้รับน้ำตามช่วงเวลาที่กำหนด

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย เพื่อให้เกษตรกรสมาชิกเข้ามีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มมากขึ้นมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) คณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ควรเร่งรัดให้เกษตรกรสมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับกลุ่ม การชำระค่าธรรมเนียมกลุ่ม และการเสียค่าปรับใหม่ 2) คณะกรรมการกลุ่มในโครงการควรได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการอย่างจริงจังในกิจกรรมด้านการตลาดและธุรกิจหน่วยงานพัฒนาควรสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่กลุ่มตามต้องการ โดยเฉพาะดินเชื้อเพื่อการผลิต และกระตุ้นให้เกษตรกรสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมด้านนี้ของกลุ่มอย่างเต็มที่ 3) เกษตรกรสมาชิกกลุ่มควรได้รับการส่งเสริมและรับการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างเต็มที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการตั้งกลุ่ม บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของเกษตรกรสมาชิก พร้อมทั้งจัดทัศนศึกษาดูงานกลุ่มตัวอย่างที่มีประสิทธิภาพในการบริหาร และรับข่าวสารจากกลุ่มมากขึ้น 4) เกษตรกรสมาชิกกลุ่มควรได้รับคำปรึกษาแนะนำเรื่องการใช้น้ำและการบูรณะซ่อมแซมคูส่งน้ำจากเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นประจำ 5) เกษตรกรสมาชิกโดยเฉพาะที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ปลายคูน้ำควรได้รับการจัดสรรน้ำเข้าสู่แปลงนาอย่างพอเพียงตามช่วงเวลาที่กำหนดและรับน้ำตามรอบเวร 6) เกษตรกรสมาชิกกลุ่มควรได้รับการกระตุ้นให้มีการเสนอแนะมากขึ้นต่อการดำเนินงานกลุ่มด้วยการรายงานการชำรุดเสียหายของคูคลองส่งน้ำ การมีส่วนร่วมในการจัดสรรน้ำในระดับคลองซอยและคูส่งน้ำ และการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งหัวหน้ากลุ่ม 7) เกษตรกรสมาชิกควรได้รับการสนับสนุนและกระตุ้นให้เข้าร่วมอย่างจริงจังในกิจกรรมด้านการพัฒนาและส่งเสริมการผลิต โดยการให้ข้อมูลความต้องการปลูกพืชและการใช้น้ำ การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรกับหน่วยงานต่างๆ และ 8) เกษตรกรสมาชิกกลุ่มควรได้รับการสนับสนุนให้มีการวางแผนการผลิตทางการเกษตรและการใช้น้ำร่วมกันอย่างจริงจัง และได้รับการปัจจัยการผลิตและดินเชื้อคอกเบี่ยต่ำเพื่อการผลิตอย่างพอเพียงและตรงตามเวลาที่ต้องการ

THESIS TITLE : FACTORS RELATED TO THE PARTICIPATION OF
MEMBERS IN ACTIVITIES OF THE ADMINISTRATIVE
WATER USER GROUPS OF THE LAMPAO OPERATION
AND MAINTENANCE IRRIGATION PROJECT CHANGWAT
KALASIN

AUTHOR : MR.PONGSAK CHAISIT

THESIS ADVISORY COMMITTEE :

.....*Prasit Prakongsri*.....Chairman
(Associate Professor Dr.Prasit Prakongsri)
.....*Ch. Wongsamun*.....Member
(Assistant Professor Dr.Chaicharn Wongsamun)
.....*Prayoon Udomsiang*.....Member
(Associate Professor Prayoon Udomsiang)

ABSTRACT

A study was conducted to investigate the certain socio-economic background, physical properties of the irrigated area, the obtainment of extension service and communication, group's activities participation, benefit gained from group and their satisfaction, and the corelation between a certain factors of group's member and their participation in group activities in water allocation and distribution, and system maintenance and operation.

A total of 150 members of 8 highly active water administrative groups of The Lum Pao Operation and Maintenance Irrigation Project, Changwat Kalasin was selected as sample of this study using stratify sampling technique. Research data was gathered by direct interview using interview schedules and was subsequently processed using SPSS/PC⁺ statistical package and the results expressed as percentage, frequency, standard deviation and correlation coefficient.

The results indicated that 73.3% of the members were males with the average age of 50.2 years. Most of them lived in the village which the groups were situated and 57.3% were members of Bank of Agriculture and Cooperatives. On averages, they have been the group members for 4.2 years with 18.6 years experience of being

supplied with irrigation water. They attended the meeting from which the group was initially developed (78.0%), 74.7% and 68.7% of them possessed moderate levels of knowledge, and understanding regarding the group's objectives and their roles as group members respectively. With 3 on-farm available labours, their average household size was 5 persons/family. Their farmland was 20.9 rai by average and 14.8 rai was accessible to irrigation and situated in the middle part of the irrigation canals (38%). They grew paddy rice during the dry season (46.7%). The average on-farm and off-farm annual incomes of these farmers were 31,152.7 Bahts and 19,113.3 Bahts respectively. The physical properties of the area was suitable for irrigation and received the irrigation water on the set schedule (44.7%). On averages, these members (53.3%) received the advices regarding water supply, system maintenance and group activities as well as group visits from related governmental agencies 4 times/year. They gained the information related to water distribution, system maintenance and repair from their local leaders and directly from the administration of the group. Most of the members (70.0%) had no training background and field trip experience.

Participation in the group's activities : (1) Activities regularly participated by the member are the tertiary system improvement and labour contributing for repairing. (2) At intervals in the lateral improvement, recommendations for tertiary system improvement to lined-agencies, donation of the materials and supplies for tertiary system repair, notification of the system damages, participation in the group meeting in the villages. (3) At intermittents were notification of the behaviours offended to the group's rules and regulations of the group members, fee payment, recommendations related to water allocation in both laterals and tertiaries, notification of the damages of to water supply system to the group committee, financial donation for tertiary system repair, reporting the crop cultivation to the group, participation in the training and field trip, utilizing and notification regarding the use of production inputs, credits and products sale. (4) Not participated in the production promotion program, fines payment, the income generating activities of the group, and sales of the farm products to the group.

The members gained great advantages from adequate supply of water at the times they demanded. However, relatively less advantage was obtained regarding production credit, marketing and annual bonus.

The members were highly satisfied with the operation of the group i.e. adequate and fair water allocation, keeping of rules and regulations, improvement and repair of the tertiary system, and the activities of related governmental personels. They were satisfied to lesser extent with participation in the group activities by the group members, supply of production inputs and credit.

The correlations between a certain factors of group members and their participation in the activities groups, the results revealed the following findings.

1) Water allocation and distribution was related with the understanding of their roles and duties as the group members, the frequency of advices received regarding water supply and tertiary system repair, opportunity to join the training and field trip concerning to group development, inadequate supply of water, water was not supplied according to the set schedule, discontinuity of the group activities.

2) System maintenance and repair were related with the understanding of their roles and duties as the group members, satisfaction with the group activities, physical properties of the farm land accessible to irrigation, conditions of the tertiary systems, problems related to water supply was not operated according to the set schedules.

The recommendations derived from this study included : 1) The committee of the administrative water user group should reinforce members to follow the set up rules and regulations, pay the members' fee and fines. 2) The committee of administrative water user group should be supported and activated to function more efficiently in the areas of marketing and business administration, supply of production inputs and credits so as to stimulate members to participate more into these areas. 3) Group members should be advised and trained intensively for understanding the group's objectives, their roles and duties as the group members. Field trips should be organized to study the high efficiency of water user group administration, and they have greater access to the needed information from the group. 4) Group members should be adviced on a regular basis in the areas of water utilizing and tertiary system operation and maintenance. 5) Group members whose farmland is located at the end of the irrigation canals should be supplied adequacy water at the time they demanded. 6) Group members should be stimulated to propose necessary recommendations e.g. report the system damages, participate in water allocation in the laterals and ditches, and selection of the group leader. 7) Group members should be activated and stimulated for greater participation in the group activities in the area of production promotion and development by reporting their production plan and water requirement and participation in the agricultural extension program under various development agencies, and 8) group members should be supported actively in the areas of production planning, planning for common water utilizing, supply of adequate production inputs, low-interest loans at the time they needed.